

INTERDYSCYPLINARNE STUDIA DOKTORANCKIE „HUMANISTYKA CYFROWA”

Przedmiot:	HUMANISTYKA CYFROWA (I)
Prowadzący:	dr hab. Marek Troszyński
Forma zajęć:	konwersatorium
Liczba godzin:	15
Forma zaliczenia:	aktywność na zajęciach, referat-zagajenie na zajęciach

Opis przedmiotu:

Pierwsza edycja zajęć „Humanistyka cyfrowa” poświęcona będzie zdefiniowaniu zjawiska „zwrotu cyfrowego” i refleksji nad jego znaczeniem jako istotnego przełomu badawczego, który ma ciągły, i wzrastający wpływ na badania humanistyczne. Nowe technologie informatyczne systematycznie zmieniają obraz humanistyki w dziedzinie magazynowania danych oraz ich eksploracji a także naukowej refleksji. Dostęp do danych został zwielokrotniony i zdemokratyzowany, ale także, w myśl zasady McLuhana, że „środek przekazu jest przekazem” modyfikacji uległy same, gromadzone i przekazywane dane w formie elektronicznej. W trakcie kolejnych spotkań omawiane będą poszczególne rejony humanistyki, które w epoce cyfrowej były szczególnie podatne na nowe technologie, czy wręcz je przygotowywały. Są to przede wszystkim te rejony humanistyki, które w czasach analogowych posługiwały się metodami ilościowymi, bo to one przede wszystkim w epoce cyfrowej doznały przyspieszenia i przełomu jakościowego. Był to rodzaj antycypacji zjawiska „big data” w mniejszej skali, kiedy próbowano sobie poradzić z uporządkowaniem i dostępem do przyrastających informacji za pomocą katalogów, rejestrów, indeksów, konkordancji – tych wszystkich technik, które Umberto Eco określił zbiorczo „szaleństwem katalogowania”. Katalogowane zaś bywały także obiekty, których struktura avant la lettre w środowisku analogowym próbowały realizować formę charakterystyczną dla później zaistniałego hipertekstu. Jego

przedcyfrowe postaci w zwane „protohipertekstami” przygotowywały grunt i kształtowały filozofię, która mogła się w pełni urzeczywistnić i zaprezentować w środowisku elektronicznym.

Digital Humanities:

The first edition of the course “Digital humanities” will be dedicated to define “digital turn” phenomenon and to consider its meaning as a significant research breakthrough which has an ongoing and increasing influence on research in humanities. New IT systematically change humanities in aspects regarding data storage systems, data exploration and scientific reflection. The access to data has been multiplied and democratized and, in accordance with McLuhan’s idea that “the medium is a message itself”, the stored and transmitted digital data has been also modified. During subsequent meetings we will discuss specific fields of humanities which during the digital era were specifically vulnerable to new technologies or they were used to prepare these technologies. These are mainly fields of humanities which conducted quantitative research methods in the analog era because these fields experienced acceleration and qualitative breakthrough in the digital era. It was almost a process of anticipation of “big data” on a smaller scale, when the problem was to organize data and to manage access to data multiplied due to new catalogues, registers, indexes and concordances – techniques collectively considered by Umberto Eco as “madness of cataloguing”. The objects subject to cataloguing had the avant la lettre structure, which in the analog environment tried to create a form characteristic for what later became hypertext. Pre-digital forms of hypertexts, called “protohypertexts”, prepared the ground and formed philosophy which could be fully realized and presented in electronic environment.

Tematy zajęć:

1. „Zwrot cyfrowy” we współczesnej humanistyce na tle innych „zwrotów badawczych (inflacja pojęcia).
2. „Big data” epoki przedcyfrowej: szaleństwo katalogowania – konkordancje, katalogi, rejestry...

3. Hipertekst: repetycja czy innowacja. Historyczne źródła i przykłady zjawiska tekstu „rozgałęzionego”.

4. Wizualizacja wiedzy – zwrot „ikoniczny”. Od Biblia pauperum do multimediiów. Ikoniczność rękopisu.

Bibliografia (wybór):

Pierre Bayard, *Jak rozmawiać o książkach, których się nie czytało*. Przekł. Magdalena Kowalska, PIW, Warszawa 2008.

Christian Vandendorpe, *Od papirusu do hipertekstu. Esej o przemianach tekstu i lektury*.

Mariusz Pisarski, *Xanadu. Hipertekstwe przemiany prozy*, Korporacja Ha!art, Kraków 2013

Umberto Eco, *Szaleństwo katalogowania*, przeł. Tomasz Kwiecień, Rebis, Poznań

2009

Franco Moretti, *Literatura zmierzona* w:
http://rcin.org.pl/Content/64803/WA248_84067_P-I-2524_moretti-literatura_o.pdf

Augé Marc, 2010 (org. 1992), *Nie – miejsca*. Wprowadzenie do antropologii hipernowoczesności, przeł. Roman Chymkowski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa. IBL II-76.804

Lipovetsky Giles: *Era pustki* (1989), *Trzecia kobieta* (1997), *Czas hipermodernizmu* (2004)

♦ „**Zwroty**” **badawcze** w humanistyce konteksty poznawcze, kulturowe i społeczno-instytucjonalne. Red. J. Kowalewski, W. Piasek, Colloquia humaniorum, Olsztyn 2010.

http://www.forhum.uni.torun.pl/publikacje/Colloquia_Humaniorum_t5.pdf

(on-line dostępne tylko fragmenty)

Tutaj: Paulina Abriszewska, *Stereotyp zwrotu, inflacja przełomów we współczesnej humanistyce* (s. 45) Jacek Kowalewski, „Zwroty” badawcze jako zjawisko semiotyczne (s. 61) Wojciech Piasek, *Pojęcie „zwrotu” badawczego jako zjawiska kulturowego w kontekście „sporu o kulturę”* (s. 85) Marcin Kafar, *Zwroty zapoznane – zwroty dokonane* (s. 211)

♦ **Zwrot cyfrowy** w humanistyce, red. A. Radomski, R. Bomba, E-naukowiec, Lublin 2013

http://e-naukowiec.eu/wp-content/uploads/2013/05/Zwrot_cyfrowy_w_humanistyce.pdf

♦ Anna Zeidler-Janiszewska, *O tzw. zwrocie ikonycznym we współczesnej humanistyce. Kilka uwag wstępnych*

<https://www.asp.wroc.pl/dyskurs/Dyskurs4/AnnaZeidlerJaniszewska.pdf>

♦ Ewa Domańska, „**Zwrot performatywny**” we współczesnej humanistyce.

http://rcin.org.pl/Content/51247/WA248_67479_P-I-2524_domanska-zwrot.pdf

♦ Michał Paweł Markowski, **Zwrot etyczny** w badaniach literackich

http://bazhum.muzhp.pl/media//files/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej-r2000-t91-n1/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej-r2000-t91-n1-s239-244/Pamietnik_Literacki_czasopismo_kwartalne_poswiecone_historii_i_krytyce_literatury_polskiej-r2000-t91-n1-s239-244.pdf

♦ A. Burzyńska, *Kariera narracji. O zwrocie narratywistycznym w humanistyce.*

http://rcin.org.pl/Content/52692/WA248_68601_P-I-2524_burzyn-kariera.pdf

Elżbieta Rybicka, *Od poetyki przestrzeni do polityki miejsca. Zwrot topograficzny* w badaniach literackich.

http://rcin.org.pl/Content/50929/WA248_67241_P-I-2524_rybicka-poetyki.pdf

♦ Agnieszka Jelewska-Michaś, *Somatyczny interfejs: **zwrot afektywny** w sztuce*

<https://polona.pl/item/somatyczny-interfejs-zwrot-afektywny-w-sztuce,NDYxOTQxMjA/>

♦ **Zwrot kulturowy:**

Magda Heydel, *Kultura – interwencja – dialog. Tendencje w nowszych studiach nad przekładem.*

<http://fragile.net.pl/home/kultura-interwencja-dialog-tendencje-w-nowszych-studiach-nad-przekladem/>

EFEKTY KSZTAŁCENIA

- 1: zna i rozumie światowy dorobek obejmujący podstawy teoretyczne, zagadnienia ogólne i wybrane zagadnienia szczegółowe właściwe dla literaturoznawstwa (w tym literaturoznawstwa cyfrowego) w stopniu umożliwiającym rewizję istniejących paradygmatów
- 2: zna i rozumie główne trendy rozwojowe dyscyplin objętych programem
- 3: zna główne trendy rozwojowe humanistyki, w szczególności humanistyki cyfrowej
- 4: zna na poziomie zaawansowanym terminologię używaną w naukach humanistycznych ze szczególnym uwzględnieniem humanistyki cyfrowej
- 5: zna i rozumie metodologię badań naukowych, stosowaną w literaturoznawstwie
- 6: zna i rozumie światowy dorobek obejmujący podstawy teoretyczne, zagadnienia ogólne oraz wybrane zagadnienia szczegółowe i metodologiczne

właściwe dla innych dyscyplin humanistycznych (jak kulturoznawstwo, historia, historia sztuki, filozofia, lingwistyka) w stopniu umożliwiającym prowadzenie badań interdyscyplinarnych i transdyscyplinarnych.

7: zna na poziomie zaawansowanym możliwości wykorzystania narzędzi cyfrowych w prowadzeniu badaniach humanistycznych oraz w ich upowszechnianiu